

POGREŠNO I NEPOTPUNO UTVRĐENO ČINJENIČNO STANJE KAO RAZLOG ZA ŽALBU U PARNIČNOM POSTUPKU

1. Novi Zakon o parničnom postupku Republike Srbije,¹ iako ne predstavlja rezutat sveobuhvatne reforme parnične procedure, reformisao je, u određenoj meri, i sam sistem pravnih lekova i doneo određene novine u pogledu žalbe kao redovnog pravnog leka. Te novine se odnose, s jedne strane, na same razloge iz kojih se ovaj pravni lek može izjaviti, a s druge strane tiču se samog postupka po žalbi.

Parcijalnim zakonodavnim zahvatima u domenu redovnih pravnih lekova izvršene su, pre svega, promene koje se odnose na razloge za izjavljivanje žalbe. Prvostepena presuda se i dalje može pobijati iz onih istih razloga iz kojih se, i prema prethodnom procesnom režimu, mogla pobijati jer su oni, i u tekstu novog ZPP, regulisani na isti način kao i ranije. Međutim, neki od razloga za žalbu pretrpeli su suštinske promene koje nisu vidljive na prvi pogled.

Promene u domenu razloga za žalbu su različitog intenziteta i imaju različit dom et i značaj. **Pogrešna primena materijalnog prava, kao žalbeni razlog, nije pretrpela nikakve promene. Neznatno su reducirane i odredbe koje se odnose na povrede procesnog prava** koje imaju bitni značaj kao razlog za žalbu. Iako je pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, kao žalbeni razlog, definisano i u novom ZPP na isti način kao i u prethodnom procesnom režimu, zbog zakonodavnih zahvata koji su izvršeni na planu konkretizacije pojedinih fundamentalnih procesnih načela, nastale su određene promene koje se upravo tiču ovog razloga za žalbu. Proklamovanje prava na suđenje u razumnom roku, kao jednog od osnovnih procesnih ljudskih prava, izvršene promene u pogledu dom eta pojedinih metodskih procesnih načela, način na koji su konkretizovani principi efikasnosti i konkretizacije postupka, omogućili su da ovaj razlog za žalbu u određenoj meri bude reformisan.

Na ovakvo novo zakonsko rešenje i tretman ovog razloga za žalbu uticali su određeni pravnopolitički razlozi. S jedne strane, to je bila posledica implementacije preporuka Saveta Evrope² kojom je državama-članicama sugerisano da, u cilju delotvorne pravne zaštite, reformišu nacionalne procesne zakone, između ostalog i tako što će sva sporna pitanja u jednoj parnici biti definisana u prvostepenom postupku i što svi zahtevi, činjenice i dokazi treba da budu izneseni pred prvostepeni sud. S druge strane, novo zakonsko rešenje je bilo izraz nastojanja da se instancioni postupak, koji je zbog porasta broja žalbi i dužine trajanja postupka bio evident-

* Pravni fakultet, Niš.

¹ "Sl. glasnik RS", br. 125/2004 od 22. XI 2004.

² Videti Preporuku br. R (95) 5 Komiteta ministara zemljama članicama o uvođenju i unapređivanju žalbenih postupaka u građanskim i privrednim stvarima, Zbirka odabranih preporuka Saveta Evrope, Savet Evrope, Beograd, 2004, str. 59.

no neefikasan, okonča u razumnom roku i spreče potencijalno moguće zloupotrebe prava na žalbu.

2. Odluka prvostepenog suda može biti pravilna i zakonita samo kad je ispravno formiran činjenični supstrat odluke, kad su potpuno i tačno utvrđene sve pravno relevantne činjenice, jer je samo tada jedna pravna stvar sazrela za odlučivanje. Pobijana odluka je materijalno neispravna ukoliko nije pravilno formiran činjenični supstrat odluke od koga zavisi odluka o osnovanosti zahteva za presudu. Pošto se radi o donjoj premisi sudskog silogizma, očigledno je da je tada pobijana odluka nezakonita jer je nesumnjivo pogrešan i zaključak o pravnim posledicama koji je, u konkretnoj parnici, formulisao u dispozitivu.

Prema ranijim zakonskim rešenjima,³ prvostepena presuda je imala materijalne nedostatke ukoliko je prvostepeni sud pogrešno ili nepotpuno utvrdio činjenično stanje. U samom zakonskom tekstu bilo je određeno da pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je sud neku pravno relevantnu činjenicu⁴ pogrešno utvrdio, odnosno kad je nije utvrdio. Smatralo se da sud nije potpuno utvrdio činjenično stanje kad na to ukazuju nove činjenice i novi dokazi koje žalilac u žalbi iznosi.

Žalilac, koji je presudu pobijao zbog njenih materijalnih nedostataka, bio je samo dužan da u žalbi ukaže na nepotpunost činjeničnog supstrata odluke i da iznese argumente zbog kojih je važno da se potpuno i tačno utvrdi činjenično stanje u konkretnoj parnici. Iznošenjem novih činjenica od kojih zavisi odluka o osnovanosti tužbenog zahteva, za koje je, istovremeno, nudio nove dokaze, žalilac je u žalbi redovno ukazivao da je činjenično stanje bilo nepotpuno utvrđeno, dok je predlaganjem novih dokaza ukazivao da je činjenično stanje bilo pogrešno utvrđeno.

Pošto je sud bio dužan da potpuno i istinito utvrdi sporne činjenice od kojih zavisi osnovanost zahteva, žalilac je imao neograničeno pravo da u žalbi iznosi nove činjenice i nove dokaze. Jedino ograničenje u pogledu prava na iznošenje novota u žalbi odnosilo se na određenu kategoriju novih dokaza. Žalilac jedino nije imao pravo da u žalbi predlaže nove dokaze ukoliko nije učinio verovatnim da je iz opravdanih razloga propustio da u prvostepenom postupku položi iznos potreban za podmirenje troškova radi izvođenja predloženog dokaza.

Sam uzrok zbog koga je bilo nepotpuno utvrđeno činjenično stanje u jednoj konkretnoj parnici nije imao nikakav značaj. Zbog toga je nepotpuno utvrđeno činjenično stanje najčešće korišćeno kao žalbeni razlog iako je ono redovno bilo posledica ponašanja samih parničara, koji su "taktizirali" u parnici i koji su izbegavali da iznesu sav raspoloživi činjenični materijal do zaključenja glavne rasprave, te je žalilac tek u žalbi iznosio novote čije je postojanje, po izričitoj zakonskoj odredbi, ukazivalo da je činjenično stanje stvari nepotpuno utvrđeno. Iz tog razloga je drugostepeni sud redovno morao da ukine prvostepenu presudu i da pravnu stvar vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

3. Materijalna neispravnost odluke, i prema novom ZPP, ispoljava se u dva vida – kao pogrešno i kao nepotpuno utvrđeno činjenično stanje stvari.⁵

³ Čl. 355. st. 1. ZPP iz 1977. g.

⁴ U odredbi čl. 355. st. 1. ZPP (1977) bio je upotrebljen izraz "odlučna činjenica". S obzirom da reč "odlučan" označava osobinu ljudi, u tekstu srpskog ZPP, taj pridev je zamenjen i koristi se izraz "bitna činjenica".

⁵ Čl. 362. ZPP.

Oba ova nedostatka imaju kao posledicu donošenje nezakonite odluke, jer je došlo do greške u presudjenju pošto je bila pogrešno formirana donja premisa sudskog silogizma, i zato pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, po oceni zakonodavca, i dalje predstavlja poseban žalbeni razlog.

4. Pogrešno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je sud pogrešno utvrdio i zaključio da neka činjenica postoji iako ona ne postoji, ili je za činjenicu koja ne postoji utvrdio da postoji. Žalilac koji u žalbi ukazuje na pogrešno utvrđeno činjenično stanje, ukazuje da zaključak suda u pogledu pojedinih činjenica ili pojedinog činjeničnog kompleksa iz sfere materijalnog prava nije tačan.

Pogrešno utvrđeno činjenično stanje može da bude rezultat pogrešnog postupanja suda, ali i posledica ponašanja samih stranaka.

Pre svega, pogrešno utvrđeno činjenično stanje stvari može da bude produkt pogrešnog postupanja samog suda. Sud može da pogreši u formiranju činjeničnog supstrata ako pogreši prilikom dokazivanja. Može se dogoditi da je sud pogrešno odlučio koji će se dokazi izvesti radi utvrđivanja bitnih činjenica. Pogrešno utvrđeno činjenično stanje je, najčešće, posledica pogrešne ocene dokaza. Mogućno je da je sud pravilno postavio dokaznu temu i da je pravilno odlučio o tome koja će dokazna sredstva koristiti, ali da je, pošto je dokaze izveo, pogrešno zaključio da postoji ili ne postoji neka činjenica. Ukoliko sud nije tačno ocenio dokaznu snagu izvedenih dokaza, nesumnjivo je da je pogrešno utvrđeno činjenično stanje.

Pogrešno utvrđeno činjenično stanje može da bude i posledica pogrešne primene procesnih pravila koja se tiču dokazivanja kojima je predviđeno kad sud treba da uzme u podlogu za odluku određenu činjenicu i bez proveravanja njene istinitosti putem dokazivanja. U toj situaciji pogrešno utvrđeno činjenično stanje je najčešće posledica pogrešnog zaključivanja suda da u konkretnom slučaju ne treba dokazivati određenu činjenicu jer je ona nesporna, pošto se radi o priznatoj činjenici. I pogrešna ocena suda o tome da li je jedna činjenica tokom parnice bila priznata ili osporena može da dovede do ovakvog rezultata.

I pogrešna primena pravila o notornim činjenicama može da dovede do pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja. Mogućno je da sud pogrešno zaključí da se radi o notornoj činjenici i da iz tog razloga ne utvrđuje njenu istinitost dokazivanjem. Ili, mogućno je da je sud pravilno zaključio da se radi o opštepoznatoj činjenici za koju je saznao u vršenju sudske funkcije, ali da je samo propustio da to na raspravi saopšti strankama.⁶ Isto tako, pogrešno utvrđeno činjenično stanje može da bude i rezultat pogrešne primene pravila o zakonskim prezumpcijama.

Pogrešno utvrđeno činjenično stanje može da bude i posledica pogrešne primene pravila o teretu dokazivanja. Kad je sud bio u poziciji da ne može sa sigurnošću da utvrdi neku činjenicu, moglo se dogoditi da pogrešno zaključí da teret dokazivanja pogađa određenu stranku i da pogreši u zaključivanju o postojanju ili nepostojanju te činjenice.⁷

I u onim situacijama u kojima sud nije dužan da o spornim činjenicama izvođi dokaze, postoji mogućnost da sud pogrešno utvrdí pojedine činjenice. Kad sud utvrdí da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčani iznos ili na zamenjive stvari, ali se visina iznosa odnosno količina stvari ne može utvrditi ili bi se mo-

⁶ Čl. 222. st. 3. ZPP.

⁷ Čl. 223. ZPP.

gla utvrditi samo sa nesrazmernim teškoćama, ovlašćen je da ih odredi po slobodnoj oceni.⁸ Kad odmerava iznos odnosno količinu po slobodnoj oceni, sud je dužan da utvrdi sve činjenice koje su od uticaja na odmeravanje spornog iznosa odnosno količine i tom prilikom postoji mogućnost da neku od njih pogrešno utvrdi i da zbog toga i iznos ili količina budu pogrešno utvrđeni.

Pogrešno utvrđeno činjenično stanje u jednoj parnici može da bude, isto tako, i posledica ponašanja samih parničara koji nisu iznosili sav raspoloživ dokazni materijal. U tom slučaju žalilac, koji u žalbi nudi nove dokaze, ukazuje da je činjenično stanje pogrešno utvrđeno. Novi dokazi koje žalilac iznosi u žalbi su oni dokazi koji nisu bili ponuđeni u prvostepenom postupku. Novi dokazi mogu da se odnose na sasvim nove činjenice, kao i na činjenice koje su bile iznete u toku prvostepenog postupka i koje su bile predmet dokazivanja.⁹

5. Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je sud propustio da utvrdi sve pravno relevantne činjenice. Iako nije utvrdio sve važne činjenice, sud je pogrešno zaključio da je stvar sazrela za odluku. Sud je nepotpuno utvrdio činjenično stanje ako je propustio da neke bitne činjenice uzme u podlogu odluke, ako nije proverio istinitost iznesenih činjenica, ako nije zapazio činjenice koje proističu iz čitavog rezultata postupka.

Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje može da bude posledica pogrešne pravne ocene suda, tj. posledica pogrešne pravne kvalifikacije, ali i posledica nemarnog rada ili propusta suda. Ako je sud pogrešio u pravnoj kvalifikaciji, onda je to, svakako, imalo za rezultat nepotpuno utvrđeno činjenično stanje jer sud nije utvrđivao određene činjenice pošto je smatrao da, s obzirom na konkretno pravilo materijalnog prava koje je imao u vidu, one nisu bitne u konkretnom slučaju.

Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje nastaje i kao posledica propusta prvostepenog suda. Ako je sud bio dužan da utvrdi i činjenice koje stranke nisu iznale i da izvede dokaze koje stranke nisu priložile, a iz rezultata raspravljanja i dokazivanja je proizilazilo da stranke raspolazu zahtevima kojima ne mogu raspolagati, onda je propust suda da primeni istražno načelo doveo do ove vrste materijalnog nedostatka presude. Do istog propusta suda može da dođe i kad je sud bio dužan da primeni istražno načelo jer se radilo o primeni kogentne materijalnopravne norme kojom je konkretni odnos u kome je došlo do spora regulisan. Pored toga, propust ove vrste može da postoji i kad je sud, u pogledu pojedinih činjenica, izvodio dokaze ali je naprosto propustio da te činjenice uzme u podlogu svoje odluke. Isto tako, ovaj materijalni nedostatak postoji i kad je sud propustio da uzme u podlogu odluke činjenice koje proističu iz rezultata celokupnog postupka.

Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje ne mora da bude uvek posledica sudskog rada. **Ono može da bude i posledica ponašanja same stranke.** Mogućno je da stranka u žalbi iznese potpuno nove činjenice. **Jedna činjenica je nova ako nije bila iznesena u toku prvostepenog postupka, a postojala je do zaključenja glavne rasprave, bez obzira da li je žalilac za nju znao.**

Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji i kad na to ukazuju nove činjenice ili novi dokazi koje žalilac iznosi u žalbi. Međutim, upravo u pogledu ovog materijalnog nedostatka pobijane presude, suština i domet ovog žalbenog razloga

⁸ Čl. 224. ZPP.

⁹ Tako i: Starović, B.–Keča, R.– Građansko procesno pravo, Novi Sad, 1998, str. 416.

su bitno promenjeni jer je u novom procesnom sistemu ograničeno pravo na iznošenje novota u žalbenom postupku.

6. Odredbama novog ZPP, pravo na iznošenje ovih novota koje se odnose na osnovanost tužbenog zahteva ograničeno je, po pravilu, na prvostepeni postupak.

Pravo na neograničeno iznošenje novota koje se tiču glavnog zahteva u toku prvostepenog postupka omogućava ostvarivanje principa utvrđivanja istine, pravilno formiranje činjenične podloge i donošenje zakonite odluke. Zbog toga su stranke dužne da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahteve i da predlože dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.¹⁰ Osim toga, tuženi je dužan da u obaveznom odgovoru na tužbu, ukoliko osporava tužbeni zahtev, iznese činjenice na kojima zasniva svoje navode i da ponudi dokaze kojima se mogu utvrditi te činjenice.¹¹ Ukoliko ne odgovori na tužbu ili se smatra da nema odgovora na tužbu,¹² tuženi će biti prekludiran u parvu da iznosi novote. Sud će, ukoliko su ispunjeni zakonski uslovi, doneti presudu zbog propuštanja koja se ne može pobijati zbog materijalnih nedostataka.¹³

Parničari imaju pravo da do zaključenja glavne rasprave iznose pred sud činjenični i dokazni materijal.¹⁴ Zbog neograničenog prava na iznošenje novota u prvostepenom postupku, tužba se i dalje može preinačiti do zaključenja glavne rasprave,¹⁵ a prigovor protivtražbine radi prebijanja, kao parnična radnja koja sadrži novi zahtev za presudu, može se istaći samo u toku prvostepenog postupka.¹⁶

Jedino ograničenje koje postoji u prvostepenom postupku u pogledu činjenica iz domena materijalnog prava odnosi se na one činjenice koje nisu bitne ili na dokaze koji se ne odnose na bitne činjenice jer se dokazivanjem proverava istinitost iskaza samo o činjenicama koje su važne za donošenje odluke. Zbog toga sud odlučuje koji će se dokazi izvesti radi utvrđivanja bitnih činjenica.

7. Pravo na neograničeno iznošenje novih činjenica i novih dokaza u prvostepenom postupku motivisano je određenim pravopolitičkim i pravnotehničkim razlozima.

Pre svega, ograničenje prava na iznošenje novota u toku prvostepenog postupka ne bi doprinelo ostvarivanju prava na suđenje u razumnom roku. Zakonodavac se nije opredelio da ograniči pravo na iznošenje novota na fazu pripremnog postupka, kao što je to učinjeno u procesnim sistemima pojedinih novih balkanskih država, jer bi to faktički predstavljalo uvođenje tzv. eventualne maksime i bilo bi kontraproduktivno. S jedne strane, to bi dovodilo do nepreglednosti i nerazumljivosti podnesaka, a s druge strane dovelo bi do odugovlačenja postupka. Osim toga, ograničavanje prava na iznošenje novota na pripremni postupak ograničilo bi pravo stranaka na izjašnjavanje i predstavljalo bi, u neku ruku, i onemogućavanje prava na pristup sudu. Uz to, ovakvo ograničenje bi moglo negativno uticati i na donošenje materijalno pravilne presude i suštinski bi smanjilo kvalitet pravne zaštite. Na taj način bilo bi ugroženo i ostvarivanje prava na pravnu zaštitu.

¹⁰ Čl. 7. st. 1. ZPP.

¹¹ Čl. 284. ZPP.

¹² Čl. 285. ZPP.

¹³ Čl. 286. st. 2. i čl. 360. st. 2. ZPP.

¹⁴ Čl. 300. st. 2. ZPP.

¹⁵ Čl. 193. st. 1. ZPP.

¹⁶ Čl. 359. st. 5. ZPP.

Pravo na neograničeno iznošenje novih činjenica i novih dokaza u toku prvostepenog postupka smanjuje, u određenoj meri, potencijalnu mogućnost za kasnije izjavljivanje predloga za ponavljanje postupka.

8. Neograničeno pravo na iznošenje novota u pravnom leku, međutim, bilo bi u suprotnosti sa principom o suđenju u razumnom roku i principom efikasnosti. Osim toga, neograničeno pravo na iznošenje novota u žalbi moglo bi da podstakne abuzivno ponašanje onog parničara koji nije zadovoljan prvostepenom odlukom i da dovede do zloupotrebe procesnih ovlašćenja. Da bi se obezbedila i pojačala procesna disciplina, nove činjenice i novi dokazi se samo izuzetno i pod određenim uslovima mogu iznositi u žalbi.

9. ZPP izričito predviđa određena ograničenja koja se tiču prava na iznošenje novota u instancionom postupku.

Pošto se činjenična građa, koja je neophodna za donošenje meritorne odluke o tužbenom zahtevu, mora potpuno formirati do zaključenja glavne rasprave, instancioni sud ima zadatak da ispituje pravilnost u postupanju prvostepenog suda koje se odnosi na činjenični supstrat. Iz tog razloga žalilac može u žalbi da ukazuje samo na onaj procesni materijal koji se nalazio pred prvostepenim sudom u momentu odlučivanja, dok se novote samo izuzetno mogu iznositi u žalbi.

Ograničenja koja se tiču prava na iznošenje novota u instancionom postupku ispoljavaju se, s jedne strane, u tome što žalilac ima pravo da u žalbi iznosi novote koje se odnose na osnovanost tužbenog zahteva **samo ako ih iz opravdanog razloga nije izneo do zaključenja glavne rasprave.** S druge strane, zakonodavac je potpuno isključio mogućnost da se određene novote uopšte iznose u žalbi.

10. Žalilac se u žalbi ne može pozvati na pogrešno i nepotpuno utvrđeno stanje stvari, niti može koristiti pravo da iznosi novote u žalbi ukoliko je ovaj žalbeni razlog nastao kao posledica propuštanja samog žalioca da predujmi iznos potreban za podmirenje troškova za izvođenje dokaza u roku koji je sud odredio. Pošto je žalilac svojim propuštanjem osujetio sud da u toku prvostepenog postupka izvede sve dokaze, te je sud bio primoran da odustane od izvođenja naređenih dokaza i da sam slobodno ceni od kakvog je značaja bila ta okolnost, ta ista stranka u žalbi ne može isticati, kao žalbeni razlog, materijalnu neispravnost odluke jer bi to bio akt zloupotrebe procesnih ovlašćenja koji bi išao za tim da se postupak odugovlači bez potrebe.

Inspirisan razlozima pravičnosti, pravilnosti i zakonitosti odluke, zakonodavac je ipak predvideo da žalilac može izjaviti žalbu zbog materijalne neispravnosti presude i predložiti da se i taj dokaz izvede, ako je u žalbi učinio verovatnim da je iz opravdanih razloga propustio da položi iznos potreban za podmirenje troškova za izvođenje predloženog dokaza. **“Opravdan razlog” je pravni standard koji u različitim parnicama ima različitu sadržinu, zavisno od okolnosti svakog slučaja.**

Žalilac koji u žalbi nije učinio verovatnim da je iz opravdanih razloga propustio da u prvostepenom postupku položi iznos potreban za podmirenje troškova povodom izvođenja predloženog dokaza, te je sud odlučio da se ti dokazi ne izvedu, neće uspeti u instancionom postupku ukoliko je to jedini razlog za žalbu jer će instancioni sud konstatovati da on nije imao pravo da u žalbi predloži da se taj dokaz izvede.

11. Ukoliko žalilac u žalbi iznese nove činjenice i nove dokaze koje iz opravdanih razloga nije izneo do zaključenja glavne rasprave, on je dužan da ponudi dokaze u pogledu te okolnosti.

Radi provere, istinitost navoda žalioca koji se odnose na opravdane razloge, sud može, prema potrebi, sprovesti izvidaje.

Ako su usled iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza nastali troškovi u postupku povodom žalbe, ti troškovi, nezavisno od ishoda parnice, padaju na teret žalioca koji ih je predložio.

12. ZPP izričito predviđa da se u žalbi ne mogu iznositi peremptorni materijalnopравни prigovori kao što su prigovor zastarelosti i kompenzacioni prigovor.¹⁷

Ukoliko tuženi u toku prvostepenog postupka nije istakao prigovor zastarelosti, kompenzacioni prigovor ili neki drugi materijalnopравни prigovor, kao sredstvo materijalnopravne odbrane, isključeno je da taj prigovor iznosi u žalbi. Žalilac ne može u žalbi ukazivati na nove činjenice i nove dokaze koji se odnose na njegove materijalnopravne prigovore jer se radi o činjenicama od kojih zavisi odluka o osnovanosti tužbenog zahteva, a te činjenice stranka je bila dužna da iznese do zaključenja glavne rasprave.

13. U žalbi se ne mogu isticati ni novi zahtevi za presudu. U zakonu je izričito predviđeno da se prigovor protivtražbine radi prebijanja, koji nije bio istaknut u prvostepenom postupku, ne može iznositi u toku žalbenog postupka.¹⁸ Pošto se u žalbi ne mogu isticati novi zahtevi za presudu i pošto je ZPP izričito isključio mogućnost da se u žalbi istakne **prigovor protivtražbine radi prebijanja**, u žalbi se ne mogu iznositi nove činjenice kojima bi se obrazlagao ovakav zahtev za presudu.

14. Nove činjenice i novi dokazi se mogu isticati kao žalbeni razlog samo u žalbama protiv onih presuda koje se mogu pobijati zbog njihove materijalne neispravnosti. Iz tog razloga, presuda zbog propuštanja, presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja ne mogu se pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Ukoliko se presuda na osnovu priznanja ili presuda zbog odricanja u pogledu kojih postoji poseban procesni režim, **pobijaju zbog mana u volji, u žalbi se mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi**, jer se upravo na taj način dokazuje postojanje posebnog žalbenog razloga. Međutim, kad su u pitanju ove tzv. jednostrane presude, koje se ne mogu napadati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, jer ga prvostepeni sud nije utvrđivao u postupku, žalilac u žalbi ne može iznositi novote.

Odluka kojom se rešava spor male vrednosti ne može se pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Princip *beneficium novorum* ne važi kad je u pitanju žalba u ovom posebnom parničnom postupku. Iz tog razlo-

¹⁷ U ranijem ZPP (1977), kao i u prethodnom ZPP (1956), bilo je dopušteno da se kompenzacioni prigovor ističe i u žalbi iako nije bio iznesen u prvostepenom postupku pošto se radilo o novoj činjenici koja se odnosi na osnovanost tužbenog zahteva jer je tuženi iznosio okolnost da je zbog kompenzacije koja se dogodila došlo do gašenja utuženog potraživanja.

¹⁸ Za razliku od ZPP (1956), prethodni ZPP (1977) izričito je zabranio da se u žalbi ističe prigovor protivtražbine radi prebijanja jer se radi o parničnoj radnji koja sadrži novi zahtev za presudu pošto se zahtevi za presudu mogu isticati najkasnije do zaključenja glavne rasprave.

ga stranke su dužne da sve činjenice i dokaze koji se odnose na glavnu stvar iznesu u toku prvostepenog postupka. Osim toga, instancioni sud, pošto se žalba ne može izjaviti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, neće moći da ukine prvostepenu odluku ukoliko utvrdi da pobijana odluka ima materijalne nedostatke, niti će moći da je preinači ukoliko drukčije oceni utvrđeno činjenično stanje u konkretnoj parnici.

15. Pravilo o ograničenju prava na iznošenje novota u postupku po pravnim lekovima nije preterano rigidno jer se novote u određenoj meri mogu iznasti i posle zaključenja glavne rasprave, ali tek po nastupanju pravosnažnosti presude i to u postupku po predlogu za ponavljanje postupka, razume se, ukoliko budu ispunjene pretpostavke za izjavljivanje ovog vanrednog pravnog leka.

16. Na pogrešno i nepotpuno utvrđeno stanje stvari instancioni sud pazi samo po prigovoru stranke. Međutim, ako sud posumnja da činjenična podloga odluke nije pravilno formirana, jer sve važne činjenice nisu utvrđene, dužan je da odluku ukine i stvar vrati na ponovno suđenje jer je povređeno načelo materijalne istine.

17. Pravo na iznošenje novota u žalbi koje se tiču procesnih povreda nije ograničeno. Žalilac može da iznosi nove činjenice i da predlaže nove dokaze koji se tiču onih povreda pravila postupka koja imaju bitni značaj. Ukoliko su procesne povrede u toku prvostepenog postupka dovele do pogrešno ili nepotpuno utvrđenog stanja stvari ili je pogrešno primenjeno procesno pravo, žalilac u žalbi može da koristi beneficium novorum.